

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-15-26>

УДК 373.5.015.31: 316.477

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-5023-4284>

Катерина Безрук,
аспірантка,

Інститут проблем виховання НАПН України,
м. Київ

ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація. Основна мета нашого дослідження полягає у здійсненні педагогічної рефлексії результатів формування соціальної успішності підлітків у діяльності учнівського самоврядування. Завданнями зазначеної роботи є: аналіз проблеми формування соціальної успішності підлітків у науково-педагогічній літературі та сучасній освітньо-виховній практиці; обґрунтування необхідності формування соціальної успішності підлітків у діяльності учнівського самоврядування; здійснення аналізу ефективності учнівського самоврядування у процесі формування соціальної успішності підлітків.

У ході дослідження було застосовано комплекс різних методів педагогічної діагностики: аналіз і синтез теоретичних та науково-методичних джерел; а також порівняння й узагальнення даних, отриманих під час роботи із педагогічними колективами та підлітками закладів освіти, з метою визначення наявності у підлітків певних знань і вмінь, необхідних для формування соціальної успішності підлітків.

Емпіричними методами стали анкетування (офлайн та онлайн), інтерв'ювання, блицопитування, рейтингу. За допомогою усіх зазначених методів було з'ясовано роль учнівського самоврядування у формуванні соціальної успішності підлітків.

На основі дослідження науково-педагогічної бази з питань виховання підлітків і сучасної освітньої практики проведено діагностику та визначено результати формування соціальної успішності підлітків у діяльності учнівського самоврядування. Узагальнені емпіричні дані та з'ясовані проблемні сфери у формуванні соціальної успішності підлітків дають змогу обґрунтувати організаційно-технологічне забезпечення формування соціальної успішності підлітків у діяльності учнівського самоврядування, яке фокусується на розвитку знань, умінь і навичок, якостей необхідних для свідомого життєвого вибору та самореалізації, їх соціалізації, здобуття соціального досвіду, підвищенні їхньої мотивації реальних дій і вчинків.

У дослідженні акцентовано увагу на необхідності партнерських стосунків між педагогами та учнівським самоврядуванням, визначено залученість учнівського самоврядування до процесу вироблення виховної політики закладу освіти. Розкрито ефективність учнівського самоврядування як підґрунтя формування соціально успішної особистості у реаліях сучасного освітнього процесу. Виходячи з отриманих результатів, доведено важливу роль учнівського самоврядування у формуванні соціальної успішності підлітків.

Ключові слова: соціальна успішність підлітків, підлітки, учнівське самоврядування.

© Безрук Катерина, 2022

Вступ. Одним із головних завдань сучасної освіти є створення такої системи освіти, яка б забезпечувала потреби кожного учня відповідно до його нахилів, інтересів, можливостей; розвиток здібностей дітей та молоді, здобуття ними знань, умінь і навичок, необхідних для свідомого життєвого вибору та самореалізації, їх соціалізації, здобуття

соціального досвіду. Саме соціальна успішність підлітка забезпечує його творче ставлення до життя, відповідальне ставлення до суспільних проблем і готовність брати участь у їх розв'язанні.

Проблема формування соціальної успішності підлітків актуалізована у нормативно-правових актах, серед яких Закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, у яких визначено, що завдання виховання дітей та молоді як соціально активних громадян, що зводиться до формування у них: соціальних умінь, навичок та досвіду соціальних відносин, активної соціальної позиції, соціальної ініціативності, готовності до участі в процесах державотворення.

У дослідженні актуалізовано проблему формування соціальної успішності підлітків, що характеризується «володінням соціальною інформацією, соціальними уявленнями, досвідом керівництва ними в ситуаціях повсякденності, здатністю до самостійності та відповідальністю за свої суспільні вчинки» [4, с. 22].

Процес формування соціальної успішності підлітків відбувається під впливом соціального середовища, залученості підлітків до процесу прийняття рішень, ефективної та конструктивної участі у закладі освіти, громаді, в сім'ї, уміння працювати з іншими на результат, попереджати та розв'язувати конфлікти, досягати компромісів [20, с. 263-264].

Сучасні підлітки значно відрізняються від попередніх поколінь, оскільки зростають, широко користуючись у своєму житті цифровими технологіями, мають своє бачення освітнього процесу, вищі вимоги до викладання та навчання. Педагоги повинні зосередитись насамперед на розвитку у підлітків мобільності, готовності до швидких соціальних та технологічних змін, здатності сприймати зміни без тиску, знаходити чи генерувати конструктивні, творчі рішення різноманітних соціальних, громадських та політичних проблем. Значна увага має приділятися вихованню відповідального ставлення до особистої свободи та поваги до прав інших, набуттю навичок продуктивної самореалізації в обраному виді діяльності, прояву просоціальної громадянської позиції. Ефективним засобом вирішення цих завдань є залучення підлітків до діяльності учнівського самоврядування [19, с. 5]. Тож педагоги повинні використовувати різні методи навчання, які стимулюють в учнів активність, значну мотивацію до навчання.

Мета статті – здійснити педагогічну рефлексію результатів формування соціальної

успішності підлітків у діяльності учнівського самоврядування.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних завдань:

- проаналізувати проблему формування соціальної успішності підлітків у науково-педагогічній літературі та сучасній освітньо-виховній практиці;
- обґрунтувати необхідність формування соціальної успішності підлітків у діяльності учнівського самоврядування;
- здійснити аналіз ефективності учнівського самоврядування у процесі формування соціальної успішності підлітків.

Методи дослідження. Для досягнення мети та реалізації завдань дослідження нами було використано комплекс різних методів педагогічної діагностики. Під час дослідження було застосовано теоретичні методи зведення й обробки даних, а саме: аналіз і синтез теоретичних та науково-методичних джерел; а також порівняння й узагальнення даних, отриманих під час роботи із педагогічними колективами та підлітками закладів освіти, з метою визначення наявності у підлітків певних знань і вмінь, необхідних для формування соціальної успішності підлітків.

Дослідженням було охоплено 94 педагоги і 578 підлітків (учні 7–9-х класів, закладів загальної середньої освіти та позашкільної освіти м. Києва, Черкаської, Харківської, Вінницької областей). Емпіричними методами стали анкетування (офлайн та онлайн), інтерв'ювання, бліцопитування, рейтингу. За допомогою усіх зазначених методів було з'ясовано роль учнівського самоврядування у формуванні соціальної успішності підлітків.

Результати дослідження. Нині важливим є питання формування соціальної успішності підлітка, який здатний реалізувати себе в соціумі та прагне до соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, вираженості, здорового способу життя, готовності до змін.

Розгляд науково-методичних джерел засвідчив, що термін «соціальна успішність підлітків» не має єдиного трактування і розглядається як інтегративна характеристика особистості учня, що є системоутворювальною в його структурі й репрезентована ключовими елементами компетентності: знаннями, вміннями, навичками, ціннісним ставленням та здатністю до соціокультурної взаємодії в умовах інтеграції особистості з соціумом.

Формування соціальної успішності – це процес суб'єктної взаємодії педагогів і

підлітків, результатом якого є інтеріоризація соціально схвалюваних уявлень про успіх, вироблення мотивації досягнень, розвиток волі, виховання впевненості в досягненні цілей (позитивна Я-концепція) формування спрямованості на саморозвиток, розширення соціальної компетентності [4, с. 22].

Ефективність педагогічної діяльності з формування соціальної успішності підлітків залежить від моральних, психологічних і професійних якостей педагога, але особливої уваги потребує готовність педагогічного колективу до цього процесу та відповідність сучасним вимогам технологічного забезпечення. Аналіз сучасної освітньої практики засвідчує, що педагоги мають труднощі з підбором технологій у своїй діяльності, не приділяють належної уваги впровадженню сучасних ефективних методів та технологій у роботу з підлітками, особливо з метою формування соціальної успішності підлітків.

Однією із передумов формування соціальної успішності підлітків є залучення їх до учнівського самоврядування, яке забезпечує процес соціалізації підлітка власними ресурсами, оскільки саме в «учнівському самоврядуванні існує певне «поле» соціокультурних норм і правил, які в процесі соціалізації особистості оформлюються в її персональну ціннісно-нормативну базу, що сприяє розвитку соціальної обдарованості учнів (обдарованості у сфері спілкування, творчій, організаторській, лідерській діяльності)» [2, с. 22].

Учнівське самоврядування є одним із напрямів педагогічної діяльності, яке має займати важливе місце в роботі закладу освіти, оскільки знання, практичні навички й уміння, соціальні установки й цінності, сформовані в самоврядуванні, багато в чому визначають життєздатність й соціальні перспективи випускників закладів освіти, а в більш вузькому аспекті – якість управлінських кадрів різного рівня, починаючи від місцевого самоврядування до вищих ешелонів влади, тобто майбутнє держави.

У межах нашого дослідження було проведено анкетування підлітків та отримано такі результати: більшість учнів відповіли, що у їх закладі освіти працюють органи учнівського самоврядування (так – 62 %; ні – 3 %; не знаю – 35 %) та організуються вибори до органів учнівського самоврядування (так – 68 %; ні – 6 %; не знаю – 26 %). Однак, учні зазначають, що право вибору форм і методів діяльності учнівського самоврядування переважно належить педагогічній раді закладу освіти (так – 59 %; ні – 41 %). Три чверті респондентів прагнуть більшої самостійності, не погоджуючись з тим, що кандидатури до учнівського активу мають

узгоджуватися з адміністрацією закладу освіти (так – 27 %; ні – 73 %).

Опитані учні вважають, що учнівське самоврядування – це допомога педагогам у створенні безпечного, вільного від булінгу, освітнього середовища (так – 87 %; ні – 13 %) та є значним чинником реальної участі учнів у творенні й реалізації виховної політики закладу. Підлітки оцінили вплив представників учнівського самоврядування на життя закладу освіти на достатньо високому рівні (не мають жодного впливу – 4 %; мають невеликий вплив – 11 %; мають достатній вплив на життя школи – 42 %; мають дуже великий вплив на життя школи – 37 %; не можу відповісти – 6 %). Представники учнівського самоврядування визначили, що найбільший вплив вони мають на забезпечення прав учнів, програм примирення конфліктів, пропагування цінностей здорового способу життя (організації навчання – 8 %; розваг і дозвілля – 7 %; забезпечення прав учнів – 13 %; визначення критеріїв оцінювання – 5 %; взаємостосунків між учителями та учнями – 6 %; програм примирення конфліктів – 12 %; пропагування цінностей здорового способу життя – 14 %; запобігання правопорушень – 9 %; визначення правил поведінки для учнів – 4 %; організації волонтерської діяльності – 10 %; форм навчальних занять – 5 %; форм позакласних заходів – 7 %).

Таким чином результати опитування дозволяють зробити висновок, що підлітки знають про діяльність учнівського самоврядування у їх закладі освіти та приймають у ній участь, оскільки така діяльність сприяє розвитку в учнів: здатності до ефективної та продуктивної діяльності; позитивних життєвих цінностей; здатності відстоювати свою думку і права учнів; спроможності контролювати свої думки, емоції та дії; навичок рефлексії (самоаналізу і самооцінювання); навичок подолання конфліктів; потреби здорового способу життя; розуміння шкідливості негативних явищ; комунікативних навичок; потреби волонтерської діяльності (суспільного служіння); навичок проектної діяльності; лідерських якостей та відповідальної поведінки.

На основі методу рейтингу, на графіку нижче вказано дані результатів опитування педагогів під час констатувального етапу та після проведення формувального етапу експерименту, за допомогою методики «Ключові соціальні уміння учнів» [7], результатами якої стала оцінка сформованості соціальних умінь підлітків, після залученості їх до діяльності учнівського самоврядування.

Рис. 1. Оцінка сформованості соціальних умінь підлітків

Проведений аналіз освітнього процесу та освітнього середовища в закладах загальної середньої та позашкільної освіти м. Києва, Черкаської, Харківської, Вінницької областей дозволив з'ясувати, що учнівське самоврядування завдяки готовності закладу освіти залучати підлітків до вироблення виховної політики закладу забезпечує ефективність у формуванні соціальної успішності підлітків та створює умови для спільного визначення правил співпраці між учасниками освітнього процесу, формування у них відносин співпраці, колективізму, рівноправ'я, прийняття норм справедливості, взаєморозуміння, турботи усіх про кожного й кожного про усіх.

Обговорення. Науково-педагогічні джерела з питань формування соціальної успішності підлітків засвідчують наявність досліджень різних аспектів. Важливими у контексті проблеми є методологічні підходи до формування соціальної успішності підлітків у сучасних умовах, які обґрунтовані в працях Беха І. [5], Вербицької П. [6], Митника О. [13].

Митник О. дає визначення соціально успішній особистості, як людині, «здатній створити у своїй майбутній діяльності матеріальні та духовні цінності, змінити соціальне

життя та саму себе на краще, проаналізувати та оцінити наслідки цих змін, довести цінність власної думки до інших [13, с. 23-26].

У результаті вивчення проблеми було визначено, що складовими соціальної успішності підлітків, інтеграція яких дає уявлення про її зміст: є соціальне становлення [10]; ціннісні орієнтації [16]; соціальна адаптація [12]; соціальна ініціативність [15]; соціальна відповідальність [17]. Важливу роль у формуванні соціальної успішності підлітків відіграє їхня власна соціальна активність, що є формовивом соціальної поведінки й охоплює процеси спілкування і соціальної взаємодії [8; 11; 18; 20].

Отже, проблема формування соціальної успішності підлітків є актуальною для сучасної психолого-педагогічної науки, так і складною й неоднозначною для її практичного вирішення. Зауважимо, що у наш час бракує вітчизняних і зарубіжних психолого-педагогічних досліджень, які б розкривали роль учнівського самоврядування у формуванні соціальної успішності підлітків. Проте, деякі аспекти даного питання розглянуто у наших попередніх працях, зокрема, проаналізовано понятійне поле терміну «формування соціальної успішності підлітків у системі учнівського самоврядування» [4]; окреслено роль учнівського самоврядування у викликах часу та проведено дослідження «Участь в учнівському самоврядуванні: що це дає?» серед учасників молодіжної асоціації «Нова Генерація Лідерів» [2]; виокремлено роль ділової гри у навчанні активу учнівського самоврядування, обґрунтовано її потенціал у формуванні соціально успішної особистості [1]; розкрито місце і роль проєктної технології у просоціальній діяльності учнівського самоврядування та здійснено аналіз умінь, навичок, яких набувають учні в проєктній діяльності; висвітлено ефективність проєктної діяльності як засобу професійного самовизначення у закладах освіти; а також окреслено потенціал освітнього середовища сучасного закладу, описано сутність, складові освітнього середовища та визначено умови його ефективного розвитку для формування соціально успішної особистості [3].

Контент-аналіз звітів експериментальних закладів освіти лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПН України засвідчив великий життєтворчий потенціал учнівського самоврядування для формування соціальної успішності підлітків: учні залучені до діяльності учнівського самоврядування, готові до виконання різноманітних можливих завдань, прагнуть бути учасниками соціально значущої діяльності, успішними та спроможними вирішувати різноманітні складні життєві завдання

[14, с. 24].

Як зазначає Кириченко В., учнівське самоврядування є «невід'ємною частиною самоврядування і демократизації закладу освіти; компонентом і суб'єктом виховної системи закладу освіти; діяльність, здійснювана самими підлітками, що охоплює цілепокладання, планування, способи реалізації плану, організацію обліку і контролю; форма організації життєдіяльності колективу підлітків для досягнення суспільно значимих цілей; засіб розвитку і саморозвитку» [11, с. 101-102].

Представники наукової спільноти переконані, що в сучасних умовах суспільних змін у всьому світі, особливо в системі освіти, виховна робота з підлітками можлива лише за постійної та тісної співпраці з учнівським самоврядуванням, завдяки чому реалізуються спільні виховні чи просвітницькі просоціальні проекти, які нададуть підліткам можливість займатися цікавою та суспільно корисною діяльністю, забезпечать їм суспільне визнання та підтримку з боку однолітків і дорослих, розширять сферу їхнього життєвого досвіду, який сприятиме формуванню соціальної успішності підлітків, а також стане передумовою успішної діяльності учнів у суспільстві в майбутньому [9; 11; 14].

Як засвідчує практика, співпраця педагогів з учнівським самоврядуванням відкриває для підлітків можливості для різнопланової діяльності, яка формує їхній соціальний досвід. Адже сама природа учнівського самоврядування сприяє пізнанню себе, прийняттю своїх слабких та сильних сторін, поваги до інших, дружбі, взаємодопомозі, здатності вирішувати поставлені завдання та долати труднощі, аналізувати власні дії, впевнено йти до поставленої мети та успіху.

Аналіз досліджень щодо ролі учнівського самоврядування у формуванні соціальної успішності підлітків показує, що загалом дослідження багатьох питань у цій сфері ще знаходяться на етапі пошуку відповідних шляхів переосмислення досвіду минулого та прийняття уявлень нової реальності. Водночас аналіз відзначив зростання інтересу сучасних науковців і практиків до учнівського самоврядування як ефективного засобу впливу на спосіб життя підлітків.

Таким чином, формування соціальної успішності підлітків в діяльності учнівського самоврядування сприяє набуттю учнями знань, вмінь, навичок, ціннісних ставлень; ефективній соціокультурній взаємодії учнів; готовності підлітків до усвідомленого й обґрунтованого вибору плану особистої реалізації у трудовій і професійній сферах,

отриманню підтримки у діях, яка сприятиме особистісному і професійному самовизначенню підлітка; прищепленню учням загальнолюдських цінностей.

Висновки. Розвиток учнівського самоврядування – це не тільки відгук на вимоги життя. Важливим завданням сучасного закладу освіти є формування в учнів активної життєвої позиції, лідерських якостей, організаторських умінь і навичок, досвіду керівництва невеликою соціальною групою і співробітництва з однолітками й дорослими, умінь працювати в команді, комунікативних умінь і навичок, навичок самопрезентації, проєктування власної діяльності.

Результативність формування соціальної успішності підлітків в учнівському самоврядуванні має забезпечуватися за допомогою традиційних та інноваційних методів, зокрема засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Педагоги, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, можуть організувати навчання учнівського самоврядування і ефективно розвивати в учасників навички соціальної успішності (творчої та інтелектуальної активності; комунікації, критичного та системного мислення, самоконтролю, відповідальності, планування діяльності, емпатії, запобігання і розв’язання конфліктів, асертивності, кооперації, аналізу та розв’язання проблем, самоусвідомлення і самооцінки, міжособистісної взаємодії).

Список використаних джерел

1. Безрук К. О. Ділова гра як засіб навчання соціально успішної особистості у системі учнівського самоврядування. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення*: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ) / уклад.: О. Ю. Дикий, Г. А. Коломоєць, А. А. Ребриня. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 334–337.
2. Безрук К. О. Потенціал учнівського самоврядування у формуванні соціально успішної особистості старшокласника. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2019 рік / [за ред. І. Д. Бега, Р. В. Малиношевського]. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. С. 22–25.
3. Безрук К. О. Розвиток освітнього середовища в закладах освіти для виховання соціально успішної особистості. *Інноваційні виховні технології у теорії і практиці сучасної освіти*: зб. матер. наук.-практ. конф. [за заг. редакцією В. І. Кириченко, Ю. В. Ївженка]. Київ, 2021. С. 4-9
4. Безрук К. Формування соціальної успішності підлітків у системі учнівського самоврядування: понятійне поле. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. К.: Інститут проблем виховання НАПН України. 2020. Вип 24. Кн. 1. С. 17–39.
5. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ Чернівці: «Букрек», 2018. 296 с.
6. Вербицька П. Методичні підходи до формування соціокультурної компетентності студентської молоді у процесі історичної освіти. *Молодь і ринок*. 2012. №2. С. 35–39.
7. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Хомич О. Л., Гарбузюк І. В. та ін. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і

старша школа). Київ: «Алатон». 2017. 376 с.

8. Єжова О. О. Критеріальний підхід до оцінки рівня сформованості ціннісного ставлення до здоров'я учнівської молоді. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. К.: Інститут проблем виховання НАПН України. 2010. Вип. 14. Кн. 2. С. 311–322.

9. Канішевська Л. В., Булавенко, С. Д. Учнівське самоврядування як засіб формування соціальної активності особистості. *Педагогічний альманах*. 2018. Вип. 40. С. 19–25

10. Карпенко О. Г. Соціальне становлення особистості підлітка в тимчасових об'єднаннях за інтересами: автореф. дис... канд. пед. наук.: 13.00.01, Інститут проблем виховання НАПН України. К. 1999. 19 с.

11. Кириченко В. І. Учнівське самоврядування як сприятливе середовище для профілактики девіантної поведінки старшокласників. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. К.: Інститут проблем виховання НАПН України. 2012. Вип. 16. Кн. 1. С. 100–109.

12. Литовченко О. В. Організаційно-педагогічні умови соціальної адаптації учнів 5–9 класів у позашкільних навчальних закладах: автореф. дис... канд. пед. наук. : 13.00.05, Ін-т пробл. виховання НАПН України. К., 2004. 19 с.

13. Митник О., Стрижак А. Система завдань, спрямованих на формування комунікативних умінь як складової соціальної успішності молодого школяра. *Початкова школа*. 2019. №9. С. 23–26.

14. Нечерда В. Б. Роль громадських організацій хортингу у формуванні соціально успішної особистості старшокласника. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. К.: Інститут проблем виховання НАПН України. 2021. Вип. 25. Кн. 2. С. 15–29.

15. Петрочко Ж. В. Сутність і функціональна роль соціальної ініціативності у структурі лідерства підлітків. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. К.: Інститут проблем виховання НАПН України. 2014. Вип. 18. Кн. 2. С. 143–150.

16. Сухомлинська О. В. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи. *Шлях освіти*. 1996. С. 24–25.

17. Тернопільська В. І. Відповідальність особистості: гуманітарний аспект. *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2004. Вип. 14. С. 47–50.

18. Уйсімбаєва М. Соціальна активність старшокласника: теоретичний аспект. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер.: Педагогічні науки. 2015. Вип. 135. С. 211–215.

19. Федорченко Т. Є., Кириченко В. І., Нечерда В. Б., Тарасова Т. В., Безрук К. О., Гарбузюк І. В. Соціально успішна особистість: сутність і технології виховання: навч.-метод. посіб. Інститут проблем виховання НАПН України, м. Київ. 2022. 181 с.

20. Хомич О., Лаврентьєва І. Методика дослідження формування навичок соціально успішної особистості старшокласника у процесі групової діяльності. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. К.: Інститут проблем виховання НАПН України. 2020. Вип. 24. Кн. 2. С. 261–276.

References

1. Bezruk, K. O. (2020). Dilova hra yak zasib navchannia sotsialno uspishnoi osobystosti u systemi uchnivskoho samovriaduvannia [Business game as a means of teaching socially successful personality in the system of student self-government]. O.Yu. Dykyi, H.A. Kolomoiets & A.A. Rebryn (Eds.), *Shliakhy udoskonalennia profesiinykh kompetentnostei fakhivtsiv v umovakh sohodennia* (pp. 334–337). SNU im. Lesi Ukrainky.

2. Bezruk, K. O. (2020). Potentsial uchnivskoho samovriaduvannia u formuvanni sotsialno uspishnoi osobystosti starshoklasnyka [The potential of student self-government in the formation of a socially successful personality of a high school student]. *Suchasnyi vykhovnyi protses: sutnist ta innovatsiinyi potentsial* (pp. 22–25). Ivano-Frankivsk: NAIR.

3. Bezruk, K. O. (2021). Rozvytok osvithnoho seredovyscha v zakladakh osvity dlia vykhovannia sotsialno uspishnoi osobystosti [Development of the educational environment in educational institutions for

education of a socially successful personality]. V.I. Kyrychenko & Yu.V. Yivzhenko (Eds.), *Innovatsiini vykhovni tekhnolohii u teorii i praktytsi suchasnoi osvity* (pp. 4–9). Kyiv: Derzhavna naukova ustanova «Instytut modernizatsii zmistu osvity».

4. Bezruk, K. (2020). Formuvannia sotsialnoi uspishnosti pidlitkiv u systemi uchnivskoho samovriaduvannia: poniatiine pole [Formation of teenagers' social success in the system of student self-government: Conceptual field]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 24(1), 17–39.

5. Bekh, I. D. (2018). *Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti* [Personality on the way to spiritual values]. Kyiv-Chernivtsi: Bukrek.

6. Verbytska, P. (2012). Metodychni pidkhody do formuvannia sotsiokulturnoi kompetentnosti studentskoi molodi u protsesi istorychnoi osvity [Methodological approaches to the formation of sociocultural competence of student youth in the process of historical education]. *Molod i rynek*, 2, 35–39.

7. Vorontsova, T. V., Ponomarenko, V. S., Khomych, O. L., Harbuziuk, I. V., Stadnik, N. V., Vasylenko, K. P. & Kalmykov, M. P. (2017). *Vchymosia zhyty razom. Posibnyk dlia vchytelia z rozvytku sotsialnykh navychok u kursi «Osnovy zdorovia» (osnovna i starsha shkola)* [We learn to live together. A teacher's guide to the development of social skills in the course "Basics of Health" (secondary and high school)]. Kyiv: Alaton.

8. Yezhova, O. O. (2010). Kryterialnyi pidkhid do otsinky rivnia sformovanosti tsinnisnoho stavlennia do zdorovia uchnivskoi molodi [Criterion approach to the assessment of the level of formation of the schoolchildren's value attitude towards health]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 14(2), 311–322.

9. Kanishevska, L. V. & Bulavenko, S. D. (2018). Uchnivske samovriaduvannia yak zasib formuvannia sotsialnoi aktyvnosti osobystosti [Student self-government as a means of formation of a person's social activity]. *Pedahohichnyi Almanakh*, 40, 19–25

10. Karpenko, O.H. (1999). Sotsialne stanovlennia osobystosti pidlitka v tymchasovykh obiednanniakh za interesamy [Social formation of the adolescent's personality in temporary associations based on interests] (Dissertation Abstract, Kyiv).

11. Kyrychenko, V. I. (2012). Uchnivske samovriaduvannia yak spriyatlyve seredovyshche dlia profilaktyky deviantnoi povedinky starshoklasnykiv [Student self-government as a favourable environment for the prevention of deviant behaviour of high school students]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 16(1), 100–109.

12. Lytovchenko, O. V. (2004). *Orhanizatsiino-pedahohichni umovy sotsialnoi adaptatsii uchniv 5–9 klasiv u pozashkilnykh navchalnykh zakladakh* [Organizational and pedagogical conditions of social adaptation of students of 5–9 grades in institutions of out-of-school education]. (Dissertation Abstract, Kyiv).

13. Mytnyk, O. & Stryzhak, A. (2019). Systema zavdan, spriamovanykh na formuvannia komunikativnykh umin yak skladovoi sotsialnoi uspishnosti molodoho shkoliara [A system of tasks aimed at forming communicative skills as a component of the primary school students' social success]. *Pochatkova shkola*, 9, 23–26.

14. Necherda, V. B. (2021). Rol hromadskykh orhanizatsii khortynhu u formuvanni sotsialno uspishnoi osobystosti starshoklasnyka [The role of public organizations of Horting in the formation of a socially successful personality of a high school student]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 25(2), 15–29.

15. Petrochko, Zh. V. (2014). Sutnist i funktsionalna rol sotsialnoi initsiatyvnosti u strukturi liderstva pidlitkiv [The essence and functional role of social initiative in the structure of adolescent leadership]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 18(2), 143–150.

16. Sukhomlynska, O. V. (1996). Suchasni tsinnosti u vykhovanni: problemy, perspektyvy [Modern values in education: Problems, prospects]. *Shliakh osvity*, 1, 124–25.

17. Ternopil'ska, V. I. (2004). Vidpovidalnist osobystosti: humanitarnyi aspekt [Responsibility of the individual: Humanitarian aspect]. *VISNYK Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka*, 14, 47–50.

18. Uisimbaieva, M. (2015). Sotsialna aktyvnist starshoklasnyka: teoretychnyi aspekt [Social activity

of a high school student: Theoretical aspect]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seria: Pedahohichni nauky*, 135, 211–215.

19. Fedorchenko, T. Ye., Kyrychenko, V. I., Necherda, V. B., Tarasova, T. V., Bezruk, K. O., & Harbuziuk, I. V. (2022). *Sotsialno uspishna osobystist: sutnist i tekhnolohii vykhovannia* [Socially successful personality: the essence and technologies of education]. Kyiv: Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy.

20. Khomych, O., & Lavrentieva, I. (2020). *Metodyka doslidzhennia formuvannia navychok sotsialno uspishnoi osobystosti starshoklasnyka u protsesi hrupovoi diialnosti* [Methodology of the study of the formation of the skills of a socially successful personality of a high school student in the process of group activity]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 24(2). 261–276.

Kateryna Bezruk,

Postgraduate Student,

Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine,

Kyiv

STUDY OF THE FORMATION OF TEENAGERS' SOCIAL SUCCESS IN ACTIVITY OF STUDENT SELF-GOVERNMENT

Abstract. *The main goal of our research is to carry out a pedagogical reflection on the results of the formation of teenagers' social success in activity of student self-government. The tasks of the specified work are to analyse the problem of the formation of teenagers' social success in scientific and pedagogical literature and modern educational practice; to verify the need for the formation of teenagers' social success in activity of student self-government; to carry out the effectiveness of student self-government in the process of the formation of teenagers' social success.*

A complex of various methods of pedagogical diagnostics was applied in the research: analysis and synthesis of theoretical and scientific-methodical sources; comparison and generalization of data obtained during work with pedagogical teams and teenagers of educational institutions in order to determine teenagers' knowledge and skills, which are necessary for the formation of teenagers' social success. Empirical methods were questionnaires (offline and online), interviews, polls, and ratings in order to clarify the role of student self-governance in the formation of teenagers' social success.

Based on analysis of the scientific and pedagogical sources and modern educational practice, the results of testing the formation of teenagers' social success in activity of student self-government were determined. According to the summarized empirical data and clarified problem areas in the formation of teenagers' social success, the author verifies the organizational and technological support for the formation of teenagers' social success in activity of student self-government that focuses on the development of students' knowledge, abilities and skills, qualities, which are necessary for their conscious life choice and self-realization, socialization, gaining social experience, increasing their motivation for real actions and deeds.

Moreover, the research focuses on the need for partnership between educators and student self-government. The involvement of student self-government in the process of developing the educational policy of the educational institution was determined. The effectiveness of student self-government as a basis for the formation of a socially successful personality in the realities of the modern educational process is revealed. Based on the data obtained, the important role of student self-governance in the formation of teenagers' social success is proved.

Key words: *social success of teenagers, teenagers, student self-government.*

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022
Стаття прийнята до публікації 18.07.2022